

Nollpunktsmätning SIA

DELTAGARE I ARBETSMARKNADSINSATSERS BESKRIVNINGAR
AV NUTID OCH ÖNSKAD FRAMTID

KLARA BJÖRKUM OCH ELINOR NILSSON

2023-12-29, VÄSTERVIK

Innehållsförteckning

BAKGRUND	5
VAD ÄR DET VI HAR GJORT?	5
NOLLPUNKTMÄTNINGENS UPPLÄGG	6
RESULTAT	8
ATT STÅ UTANFÖR ARBETSMARKNADEN	8
HJÄLPEN MAN KAN FÅ	9
HUR INSATSER KAN FÖRÄNDRAS OCH FÖRBÄTTRAS.....	11
OM ALLT VAR MÖJLIGT	12
REFLEKTIONER OCH MEDSKICK TILL PROJEKTET	14
REFERENSER.....	15
BILAGOR	16
FRÅGOR FOKUSGRUPP.....	16
FOKUSGRUPP "KOMMUN"	17

Bakgrund

Den här rapporten är en redovisning av de första tre stegen i genomförande av utvärderingspaket 3 (UP3). UP 3 är ett av flera utvärderingspaket inom ramen för "Utvärdering SIA - Samverkan, inkludering och anställningsbarhet – Kalmar län".

Processledare: Klara Björkum

Medprocessledare: Elinor Nilsson

Nollpunktsmätning är i många sammanhang en naturlig utgångspunkt för ett projekt, ett sätt att ta reda på var man står innan en förändring tar sin början. I kommande stycke beskrivs nollpunktsmätningens genomförande i fem steg.

Steg 1 och 2 genomfördes inledningsvis under första året av projektet

Steg 3 är denna sammanställning

Steg 4 är projektet SIA som genomför sina olika aktiviteter

Steg 5 är uppföljning som genomförs och redovisas avslutningsvis av projektet

Vad är det vi har gjort?

I följande kapitel redovisas vad det är för något som vi har undersökt, med beskrivning av syfte, mål, metod och genomförande.

Syfte och mål:

Att få in deltagares upplevelser och beskrivningar av arbetsmarknadsinsatser i Kalmar län, för att kunna använda sig av i utformandet av aktiviteter i projektet SIA Samverkan, inkludering och anställningsbarhet – Kalmar län.

Metod: Fokusgrupp

Fokusgruppsintervju är en metod som är användbar inom kvalitativ insamling av data, där man vill komma åt hur deltagare uppfattar saker och där de kan komma till uttryck. Det är bra att använda sig av metoden när man vet att människor som ska

delta har viss erfarenhet inom ett område, där man kan intervjua personerna om deras erfarenheter (Bryman, 2016).

I fokusgruppsintervjun skapas förutsättningar för att de olika deltagarna kan diskutera och argumentera mellan varandra och fokusgruppsledaren får möjlighet att få en mer realistisk bild av det som undersöks, än om man exempelvis hade intervjuat en och en (Bryman, 2016). Frågorna som ställdes under intervjuerna skapades av fokusgruppsledare och observatör, tillsammans med projektledare i SIA och fick några inslag från de lokala projektledarna i SIA. Frågorna finns att ta del av i Bilaga 1.

Genomförande:

Fokusgrupperna genomfördes i sex grupper, med 3–10 deltagare i varje grupp. Det var en jämn fördelning mellan kvinnor och män och cirka 40 deltagare totalt. Grupperna utfördes med deltagare från fem olika kommuner, fördelat på hela Kalmar län. Samtliga grupper leddes av samma fokusgruppsledare och dokumenterades skriftligen av samma observatör.

Inför varje fokusgrupp hölls ett möte med ansvarig personal på arbetsmarknadsenheterna med fokus på frågeställningar, förutsättningar och ansvarsfördelning. Ett exempel på det som bestämdes på ett sådant möte finns att ta del av i Bilaga 2. Två av grupperna bestod enbart av personer med otillräcklig svenska, dessa gånger användes tolk varav en gång med tolk som var personal på aktuell arbetsmarknadsenhet, en gång genom deltagare som fick tolka för gruppen.

Efter samtliga fokusgrupper genomförts så sammanställde fokusgruppsledaren tillsammans med observatören materialet och hittade gemensamma svar och beskrivningar som deltagarna beskrivit i fokusgrupperna. Svaren kategoriserades in i olika teman och finns att läsa under avsnittet resultat. Utefter resultatet har fokusgruppsledaren och observatören tagit fram reflektioner och medskick till projektet, vilket har ett eget avsnitt i rapporten.

Nollpunktmätningens upplägg

Nollpunktmätningen i UP3 delas in i fem olika steg. Denna rapport beskriver steg 1, 2 och 3.

1. Skattning av kunskapsnivån i utgångsläget.

Målgrupp/fokus: Deltagare i arbetsmarknadsåtgärder i Kalmar län

Skattningen genomfördes med hjälp av fokusgrupper

2. Riktning och indikatorer om vad verksamheten behöver arbeta vidare med för att komma framåt.

3. Sammanställning som ger projektet information om vilka områden som kan utvecklas

4. Projektet genomförs och har möjlighet att använda sig av föreslagna förbättringsåtgärder utifrån riktning och indikatorer.

5. Uppföljande skattning av kunskapsnivån.

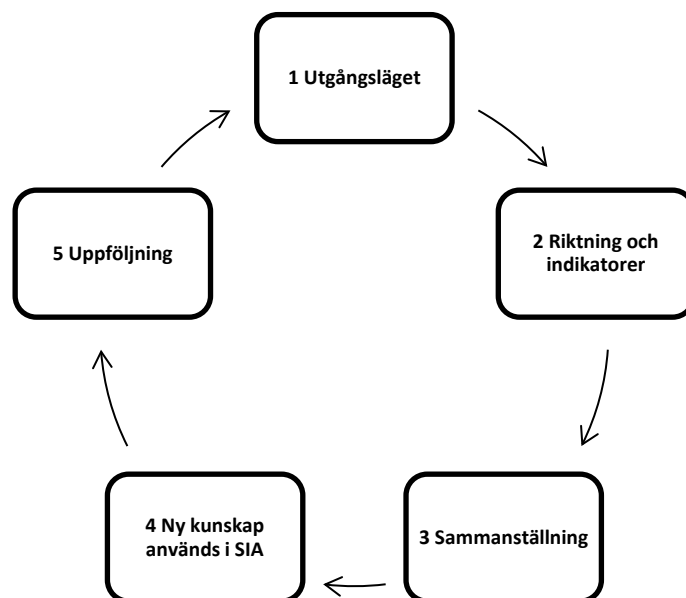

Bild. 1 Nollpunktsmätning - cirkulär utvecklingsprocess i fem steg

Resultat

Resultatet är en sammanställning av vad deltagarna berättat under fokusgrupperna. Resultatkapitlet delas in i fyra delar; Att stå utanför arbetsmarknaden, Hjälpen man kan få, Hur insatser kan förändras och förbättras och Om allt var möjligt.

ATT STÅ UTANFÖR ARBETSMARKNADEN

Deltagarna får frågor om hur de tror att det upplevs att vara arbetslös, att stå utanför arbetsmarknaden, idag. Nedan presenteras en sammanställning av de mest återkommande svaren:

Utanförskap

Deltagarna beskriver att arbetslöshet bidrar till ökad känsla av ensamhet och utanförskap. Man känner sig överflödig, som att man inte bidrar och tillför något till samhället. Man känner sig mindre delaktig i samhället och man blir mindre social. Man kan känna sig uttråkad och motivationen kan successivt försämrans.

Stigmatisering

Deltagarna beskriver att det finns en syn från samhället i stort på de som är arbetslösa, att de inte gör som man ska. Det finns en okunskap om hur arbetslösa har det, man stöter på fördomar och kommentarer. Man har en känsla av att vara en belastning för samhället. Man undviker att prata om sin situation med andra, man känner sig dömd och drar därför vita lögnar.

Hälsa

Man nedvärderar sig själv, kopplar sin situation till sitt människovärde. Att vara arbetslös leder till att man mår psykiskt dåligt, det kan även leda till missbruk eller andra destruktiva vanor. Självbilden försämrans och man trycker ner sig själv. Rutiner och självomhändertagande försämrans, man blir mer passiv och ger inte sitt mående tillräckligt med omsorg och uppmärksamhet.

Makt

Deltagarna upplever att man som arbetslös har svårt att säga nej till saker som man erbjuds men inte vill, exempelvis erbjudanden om sysselsättningen som man inte tror kommer att passa en. Man upplever tvång kring att delta i insatser som man inte vill medverka i. Man kan känna stor press kring att snarast möjligt komma ur situationen att vara arbetslös.

Ekonomi

Det känns mycket oförutsägbart och skört ekonomisk att vara arbetslös. Det är svårt att få pengarna att räcka till och att planering långsiktigt ekonomiskt. Det är frustrerande att inte ha ett jobb, trots att man vill, och att därmed inte kunna få ordning på ekonomin och livsstrukturen.

Gruppen med otillräcklig svenska

Deltagarna beskriver en vilja av att bidra och göra nytta i samhället och att man inte känner att man kan det när man är arbetslös. Man önskar vara en förebild för sin omgivning och familj, för att kunna vara det behöver man ha ett arbete och en inkomst så att man kan försörja sina nära och kära.

HJÄLPEN MAN KAN FÅ

Deltagarna får frågor om den hjälp och de insatser som man kan få som arbetslös idag och hur det uppfattas, vad som fungerar bra och vad som fungerar mindre bra. Nedan presenteras en sammanställning av de mest återkommande svaren:

Det som fungerar bra med insatserna som finns idag

Att tillhöra arbetsmarknadsinsatser fungerar som en skyddsfaktor, det bidrar till att livet får struktur och rutiner. Man tillhör en gemenskap, det känns meningsfullt att träffa andra personer som är i en liknande situation. Det innebär ett socialt sammanhang och en ökad känsla av samhörighet – vilket i sin tur leder till minskat stigma.

Man känner sig accepterad och får respekt i dessa sammanhang. Man känner sig mer tagen på allvar i sin situation när arbetsmarknadsenheten är med och stöttar ens situation, exempelvis i kontakt med sjukvården eller andra myndigheter. Man får bra hjälp med samordning av kontakter, sammanställa relevant information, styra upp och planera möten.

Arbetsmarknadsenheten är som en mellanhand som är bra på att hålla samman information så att den bildar en enhet. Man kan få hjälp med praktik och få en breddad bild av arbetsmarknaden. Man kan få nya uppslag kring ens egen roll i ett framtida arbetsliv, breddade perspektiv och kunskaper om vad arbetsmarknaden erbjuder.

Gruppen med otillräcklig svenska beskriver att arbetsmarknadsenheten är en hjälp i att lära sig om hur det svenska systemet fungerar, ett bidrag till att orientera sig i hur olika processer hänger ihop och fungerar.

Det som fungerar mindre bra med insatserna som finns idag

Det är av avgörande betydelse vilken personal man möter, det lyfts fram som den enskilt största faktorn kring huruvida arbetsmarknadsinsatser upplevs fungera eller inte. Det finns en frustration i att vara del av arbetsmarknadsinsatser, det kan kännas som att man slösar sig tid när man egentligen hellre hade velat arbeta.

Det kan kännas som att man "blir daltad med". Det är svårt att leva upp till arbetsmarknadsinsatser och krav kring dessa när man mår dåligt, är sjuk eller helt enkelt inte har tillräckligt med ork – det kan kännas helt överväldigande. Det går för långsamt oftast, det är jobbigt att få höra att man ska ha is i magen.

Det finns en önskan om ökad grad av delaktighet, större insyn och förståelse för den egna processen. Man upplever ibland en bristande kommunikation, att det blir otydligheter i processen och att man inte själv vet vad som ska hända, när och i vilken ordning. Mycket känns kortsiktigt, det gör att det är svårt att få överblick och kunna planera sin framtid både ekonomisk och praktiskt.

Det krävs mycket administration, mycket papper som man ska hålla reda på. Man kan känna sig utnyttjad när man är i praktik, som att man fungerar som en "billig arbetskraft". Man befinner sig ofta i många olika system som inte alltid tycks hänga ihop, det finns inte samlad information om individen någonstans. Det hänger mycket på en själv att hålla ihop det och man får berätta samma saker om och om igen.

Gruppen med otillräcklig svenska beskriver att språket är hela nyckeln till både arbetslivet och samhället i stort. Man uppfattar att det går för långsamt att få hjälp med språkutvecklingen, man saknar sammanhang att öva på det svenska språket utöver exempelvis SFI-lektioner.

Många som kommit hit från andra länder mår väldigt dåligt och personal som man möter måste ha kunskaper och förståelse kring detta. Man behöver ta hänsyn till vilka omständigheter man kommer från. Det kan vara svårt i ett nytt land, särskilt när man inte har språket, att förstå vilka krav som ställs på en och vilka rättigheter man kan.

HUR INSATSER KAN FÖRÄNDRAS OCH FÖRBÄTTRAS

Deltagarna får frågor om hur de tror att arbetsmarknadsinsatser, hjälp och stöd, kan förändras och förbättras. Nedan presenteras en sammanställning av de mest återkommande svaren:

Förenkla

Man borde kunna skära ner på graden av byråkrati, sänka trösklarna för att få tillgång till olika typer av insatser. Det borde vara enklare för arbetsgivare att anställa personer som är i arbetslöshet. **Gruppen med otillräcklig svenska** menar att det borde vara enklare att kunna arbeta i Sverige med det som man är utbildad till, dessa processer känns nästan omöjligt krångliga.

Inställning och förståelse

Om man ska arbeta med människor behöver man ha både relevanta kunskaper och även en god människosyn och förståelse för de situationer man hanterar. Det är viktigt för den som är i arbetslöshet att känna att de som arbetar med frågorna har intresse av och tar ansvar för situationen och hjälper till med uppföljning och sammanhållande av processen. Även i samhället i stort behöver man arbeta för att minska stigmatisering av arbetslösa så att det "inte puttats längre in i mörkret".

Tillgång till sociala mötesplatser

Arbeta för ökad tillgång till sociala sammanhang och platser där man både kan mötas i gemenskap men där man också kan känna att man uträttar något. Man behöver vara social, kreativ, få bidra med något – och få vara som man är.

Sammanhängande system

Det är olika vilka enheter och myndigheter man har kontakt med som arbetslös. Oavsett vilka – och vilken enhet man kommer till initialt – så behöver alla ha samma kunskaper och kännedom om helheten av processen. Det är olika hur man kommer i kontakt med arbetsmarknadsinsatser, det borde vara mer känt och kortare vägar till att få kontakt där tidigt om man är arbetslös. Man borde kunna få komma ut enklare i arbetslivet, prova på olika yrken och sätt att arbeta, det borde vara mindre krångligt med hela denna kedja mellan olika enheter och arbetslivet – där man ju slutligen strävar efter att hamna.

Gruppen med otillräcklig svenska

Deltagarna beskriver att man ofta som kommande från annat land förvisso behöver stöd med att komma ut i arbetslivet, men att de samtidigt ofta behöver hjälp med så mycket mer. Det är svårt att få eller söka upp tillräckliga kunskaper om hur alla olika

system och dimensioner av dessa hänger samman. Det skulle behövas sammanhållande funktioner som tar ett bredare helhetsgrepp om dessa saker.

OM ALLT VAR MÖJLIGT

Om systemet kring arbetslöshet skulle fungera på ett så bra sätt som möjligt, enligt deltagarnas egna visioner, om allt var möjligt – så skulle det leda till följande. Detta är deltagarnas egna målbilder av att delta i arbetsmarknadsinsatser, vad de hoppas och önskar att dessa ska leda till, om de fick drömma stort och gå en framtid till mötes som stämmer överens med deras egna önskemål och drömmar. Nedan är en sammanställning av de mest återkommande svaren.

Systemet kring arbetsmarknadsinsatser

Det går att få riktigt snabba insatser, där insatserna jackar in i varandra utan väntetid mellan. Det skulle vara ett flexibelt system som är anpassat efter varje individs behov. Helst skulle den arbetssökande inte behöva vara i kontakt med flera olika myndigheter och springa med papper mellan olika instanser. Det bästa skulle vara att samhället hade mer förebyggande insatser, där man börjar med börjar med barnen, för att människor inte ska behöva hamna i de här situationerna från början.

Det framtida arbetet

Återkommande i deltagarnas beskrivningar är att man drömmer om ett vanligt jobb, ett heltidsjobb. Eller ett helt okej jobb. Vissa drömmer om att kunna jobba med det man brinner för. Det viktigaste är att det är ett jobb som man trivs med. Det framtida arbetet ser man som en möjlighet till att vara en del av samhället, kunna ha ekonomiska förutsättningar att klara av vardagen och återfå strukturer i vardagen.

Framtida ekonomiska förutsättningar

En återkommande dröm om framtiden är att ha en okej inkomst, att kunna stå på egna ben och vara självförsörjande. Det skulle innebära att man skulle slippa oroa sig för framtiden.

En fast och städad ekonomi skulle möjliggöra en mer långsiktig horisont där man kan planera framåt, men även ha mer utrymme att hitta på roliga saker. En trygg ekonomi skulle för några möjliggöra att de kan byta upp sig boendemässigt.

Hälsa och välmående

Hälsan är något som många deltagare tar upp som viktig del i drömmar framåt. Man drömmer om att kunna må bra fysiskt, psykiskt och socialt. Ibland är det något som man tänker är möjligt om man hade ett arbete, för andra är det svårt att se sig själva

arbeta med den ohälsa som de lever med idag. Bra vardagsrutiner är återkommande tankar om hur hälsan kan främjas och att komma ur den ensamhet som flera beskriver att de befinner sig i.

Andra övergripande mål

Andra övergripande mål och önskningar om framtiden som deltagarna beskriver är att kunna vara en bra förebild för sina barn och att ha möjlighet att förverkliga sina drömmar. Ofta handlar drömmarna om att tillgodose sina, eller familjens basala behov.

Reflektioner och medskick till projektet

Något som har varit återkommande i samtliga fokusgrupper är att deltagarna visat stor uppskattning att bli tillfrågade om deras upplevelser och att verkligen bli lyssnade på.

- Medskick till projektet är att skapa utrymme för samtal med deltagare, enskilt eller i grupp, där deltagarna ges möjlighet att beskriva hur de tänker om sin situation och vad som skulle kunna förbättra den.

Deltagarna beskriver känslan av sammanhang som skyddsfaktor mot utanförskap och som minskar stigmatisering. De för fram vikten av sociala mötesplatser för att kunna träffa andra och bryta ensamhet.

- Medskick till projektet är fortsätta med sociala mötesplatser och om möjligt skapa mer möjligheter för deltagarna att vara i sociala sammanhang.

Deltagarna behöver hjälp att förstå ett komplext system. Det beskrivs av deltagarna som många instanser, myndigheter och arbetssätt ska hanteras av den enskilde för att komma närmre arbete. Handedarna har en viktig roll att lotsa och begripliggöra detta system. Här framförs också en önskan om ökad delaktighet och förståelse av processen från deltagarnas sida.

- Medskick till projektet är att arbeta fram tydliga beskrivningar av hur processen till arbete går till, där deltagarna blir delaktiga och får ökad förståelse.

Handledarna förs fram som helt avgörande för hur kontakten med arbetsmarknadsenheterna är och deltagarnas möjligheter att komma till arbete. En bra handledare kan verkligen göra skillnad för den arbetssökande.

- Medskick till projektet är att ge handledarna på arbetsmarknadsenheterna den kompetensutveckling och stöd som de behöver för att kunna vara riktigt bra handledare till deltagarna.

Deltagarna med otillräcklig svenska ser att det skulle vara hjälpsamt för dem att ha fler sammanhang att öva svenska, då språket är en stor nyckel till att komma in i samhället och att få arbete.

- Medskick till projektet är att undersöka om det finns fler sätt att arbeta med sammanhang att öva svenska på med deltagare med otillräcklig svenska.

REFERENSER

Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber. Stockholm

Bilagor

Bilaga 1, Frågor

FRÅGOR FOKUSGRUPP

Fokusgrupp med deltagare i AME i fem kommuner i SIA.

Frågorna är uppdelade i fyra teman, där introduktionen är ett tema där alla får en enkel "oladdad" fråga på en lapp, som de sedan får svara på inför gruppen. På så vis får man öva sig på att prata inför varandra samtidigt som arbetsmetoden fokusgrupp introduceras. De andra temana fokuserar på nuläge, vad som är bra och mindre bra i det som finns samt en mer visionär del som deltagarna får fantisera om möjliga framtider.

Introduktion

Vilken är din favoritfärg? Varför?

Vilket är ditt favoritdjur? Varför?

Berätta om ett fint minne.

Vad tycker du mest om, glass eller godis? Varför?

Vad tycker du mest om, chips eller tårta? Varför?

Vilken är din favoritmat? Varför?

Vad tycker du mest om, våren eller hösten? Varför?

Vad tycker du bäst om, sommaren eller vintern? Varför?

Finns nu

Hur tror ni att det upplevs att vara arbetslös idag?

Vad får man för hjälp som arbetslös idag?

Bra och mindre bra

Vad är bra med den hjälp som man får som arbetslös idag?

Vad är mindre bra och kan bli bättre?

Förslag på annan hjälp?

Kreativa idéer om framtid

Om du var den som bestämde – vad hade du beslutat då om hjälpen till arbetslösa?

Om du vaknar imorgon och ett mirakel hade skett – allting var möjligt – hur skulle det se ut då för dig?

Bilaga 2, Förberedelse med personal

FOKUSGRUPP "KOMMUN"

Deltagare från "kommun" träffas under en förmiddag för gemensamma aktiviteter och fokusgrupper, förmiddagen avslutas med gemensam lunch. Mål med dagen är dels att göra fokusgruppsintervjuer till nollpunktsmätning i projektet SIA, dels att deltagarna får en trevlig dag där de får ha det lite lyxigt och uppleva en typ av konferenssituation.

När? XXX kl. 9.30 – 13.00

Upplägg

9.30 Fika, uppsamling
10.00 – 10.50 Referensgrupp 1 (ca 5 personer)
11.00 – 12.00 Referensgrupp 2 (ca 3 personer, tolk behövs)
12.00 Gemensam lunch
13.00 Avslut

"Kommuns" ansvar

XX bokar lokaler, fika och lunch. Ser till att matpreferenser kommer in till restaurangen. När lokal är säkerställt så meddelas Klara.

XX ansvarar för deltagare till dagen, eventuell transport av deltagare till konferenssal och att boka tolk. XX tar fram och genomför aktiviteter för gruppen när den andra har fokusgrupp.

Campus Västerviks ansvar

Klara och Elinor har förberett frågor och material till dagen. Under dagen håller Klara och Elinor i fokusgrupperna. Campus Västervik ansvarar för att dokumentera och analysera fokusgruppens svar, som sedan kommer att presenteras i en sammanställning. Underlaget kan användas som hjälp till "kommuns" arbetsmarknadsenhet och andra arbetsmarknadsenheter i kommunerna i SIA i framtagning av aktiviteter för målgruppen i projektet